

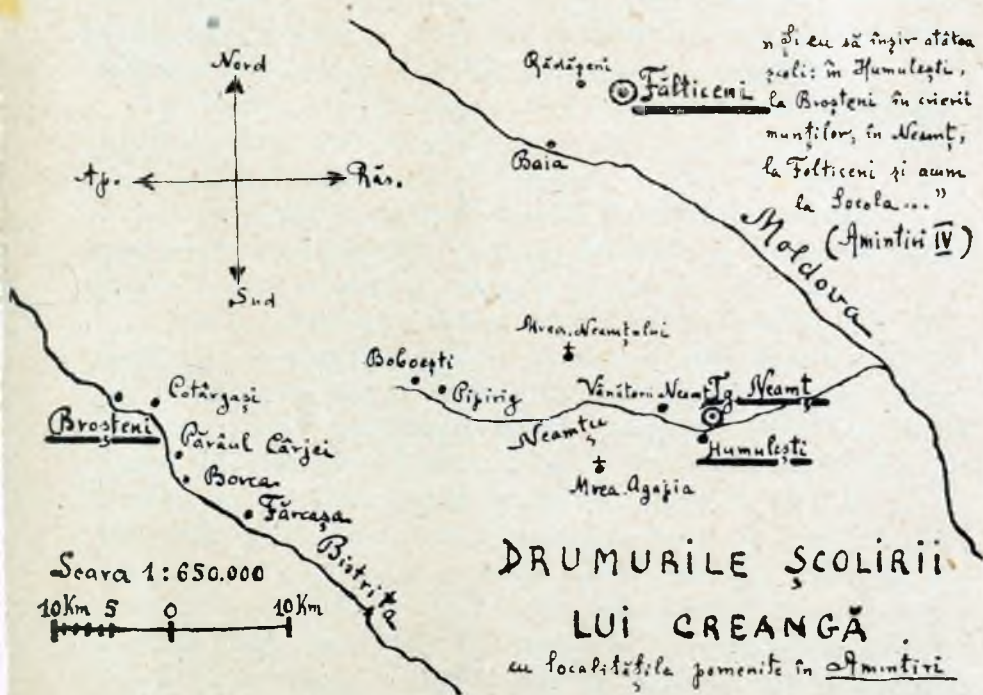
AN. II
1927

FĂT-FRUMOS

Nr. 2

REVISTĂ DE LITERATURĂ ȘI FOLCLOR

Redactor: Leca Morariu

AN. II

1927

FĂT-FRUMOS

REVISTĂ DE LITERATURĂ ȘI FOLCLOR

REDACTOR: LECA MORARIU

Nr. 2

Creangă inedit

— O scrisoare a sa din 1862 —

I.

Datorită unui elev al meu, seminaristul Cozma C. cl. VII la Seminarul Teologic din Dorohoi, d-ra Elena Creangă din Târgul Neamț — fiică a iconomului Gh. Creangă și deci vară a lui Ion Creangă — ne-a pus la îndemână una din mărturiile cele mai prețioase ce posedăm dela marele povestitor.

E vorba de scrisoarea pe care o publicăm aici pentru întâia oară, în semn de prietenie și recunoștință pentru cel ce s'a dovedit a fi cercetătorul lui Creangă: d-l Leca Morariu.

Vom tipări în facsimil această importantă scrisoare — cea mai veche ce există dela Creangă într'un nou volum ce pregătim cu privire la viața și opera sa (material documentar).

Câteva observații asupra scrisorii. Ea datează *din 1862*, după cum se vede din cuprins. În afară de alte motive (vezi notele lămuritoare), Ion H. Gheorghiu, de care pomenește scrisoarea, este numit institutor la școala primară n-rul 1 din Târgul Neamț pe ziua de 15 Sept. 1860, în locul diaconului Teodor Vasiliu, iar în 1863 pleacă la Bârlad, de unde vine deabia în 1871 (Cfr. G. A. Cosmovici, *Un jubileu*, Piatra, 1904 pp. 26 - 28). Apoi, tot din cuprins, se vede că povestitorul s'a mutat de curând într'o altă casă — exact ceea ce cunoaștem dintr'o însemnare a sa că „*patru ani*” a stat la socrul său, în locuința dela Biserica Patruzeci de Sfinți — „într'o casă în care mă răzbia ploaia și mă orbia fumul și femeia”. Cum Creangă s'a așezat acolo în 1859, vedem că în 1862 (când scrie prezenta scrisoare) se împlinesc tocmai acei patru ani¹⁾.

¹⁾ Vezi și ale noastre *Cuvinte și mărturii despre Ion Creangă*, București, 1925 p. 40.

În 1859, Creangă își scrie petiția de intrare în cler cu litere chirilice. Acum, în 1862, — după cum reiese din scrisoarea noastră — el scrie cu litere latine, întrebându-l însă și chirilicele pentru vreo câteva cuvinte, *ca să-și bată joc de slavonismele funcționărești*.

Noi credem că în toamna acestui *an școlar 1862* avea să se înscrie Creangă în Școala normală „V. Lupu” de sub conducerea lui Maiorescu, încât, din acest punct de vedere, Gârleanu a fost cel mai bine informat, până acum ¹⁾.

Cunoaștem deci sufletul de atunci al marelui povestitor și ne închipuim ce-ar fi putut el scrie — dacă ar fi scris — despre viața de seminar... Gândul îl ducea mereu la ținutul lui drag, și mai cu seamă la acel preot Gheorghe Creangă, „moșul” ²⁾ său din Târgul Neamț, unde a fost vatra lui părintească, în tot cursul vieții, de câte ori se mișca spre Humulești.

Acestuia îi destăinuiește în chip admirabil impresiile ce le are în Iași, cu multă voie bună și cu mult haz, căci de-abia peste 6 ani aveau să înceapă răfuielele Mitropoliei pentru mergerea la teatru, și apoi aveau să urmeze în șir toate celelalte necazuri!

Cetind aceste rânduri, vrednice de talentul neîntrecut al lui Creangă, găsești o acumulare extraordinară de ironie; zăceau în sufletul acesta adâncuri și puteri care svâcniau și cereau să iasă la lumină printr-o pană măiastră!

Deși îi era „moș”, preotul Gheorghe nu era mai vechiu decât Creangă, în hirotonie decât cu 6 ani. Așa se explică graiul comunicativ și intim, între ei, cu orice prilej.

Iată acum, în copie fidelă, această prețioasă scrisoare.

II.

Ținutul ³⁾, *districtului Urbei Iassi, 3 d'in* ⁴⁾ *lun'a a șeptea, timpul secerișului la Ovreii d'in Iassi (Palestin'a nouă)* ⁵⁾ [= 3 Iulie 1862].

Sărutu mâinile și pe dosu, și pe față, prea iubiților mei: bădiță [Gheorghe] ⁶⁾ și leliță Ecaterină.

Despre noi veți sci, după cum și sciți, că suntemu senătoși d'in Grația lui D-zeu.

¹⁾ Cfr. Leca Morariu, *Institutorul Creangă*, Cernăuți, 1925 p. 17.

²⁾ *Unchiul* lui Creangă (Nota Redacției).

³⁾ Cuvânt scris chirilic.

⁴⁾ După *d* Creangă pune un apostrof; acelaș apostrof, la substantivele feminine: luna, Palestina, Doamna, Elenuța ș. a. — înainte de *a* final.

⁵⁾ sublinierea este în text.

⁶⁾ Iconomul Gh. Creangă dela Paraclisul spitalului din Târgul Neamț.

Dorimu deci, ca și pe D-Vostre această simplă epistolă să vă găsească în celu mai perfectu gradu alu senatăței și alu fericirei! De vreți a sci noutăți *nouë*, ietă vă spun: cu nefericit'a oca-siune a reposatului întru fericire a Bondarului¹⁾ și pusu [l] la revinélă în pușcăriă, [a] sfântului Nichipercea²⁾, m'am dusu la Pru!! ulutū, și amu făcutu feredeie de pungă. Suntu bune, ori ba?

De făceamu de pulpe, pôte'-mi vei dice c'aru fi fostu mai bune, că-mi întăreau slăbăciunea nerviloru... Așai c'amu greșitu?

Altă noutate *nouë*: In timpul vijeliei unuî înderetnicu vĕntu³⁾ dela finele nepomenitei lunī Iunie, clopotniț'a Goliei, fu aruncată de-asupra celei dela Bărboiu, și clopotele tocmai la patruceci de sf[in]ți⁴⁾; și la Archi-man-Dracu Merișesco⁵⁾, în gră-dină, a crescutu unu crastavate de doi coți și jumătate (2 1/2) care merită a fi dusu la ecsposiți'a dela Frumós'a, care are a fi la 24 Septemvrie, curgătoru în avusul (abusul)⁶⁾ urbei Némțul buza-bri de Bercu, în casele lui Gram'a⁷⁾, să se mur[e]de; — și atunci aru putea fi gustosu pentru mahmurul și gherghetégul⁸⁾ parochu a coșului de biserică, Poss'a, care a cădutu cu dosul⁹⁾ în paru, pardon de espresiune! și a nevalabilului prohesore¹⁰⁾ d'în satul¹¹⁾ ruralu, *Țipirigu, cucuriguu*, séu *Pi! pi! ri! gu*; care

¹⁾ *Bondarul*, foarte umoristică în Iași (1861—1862).

²⁾ *Nichipercea*, „ „ „ București (cu întreruperi, dela 1859—1867); era oprită de Minist. de Interne. Pe una din broșuri se zice: „Domnii abonați ai *repositului Nichipercea* o vor primi în locul jurnalului etc.”... (Alex. Pop, *Bibliogr. publ. periodice românești*, București, 1888 p.137. Șco!ări-mea iubia foarte mult pe I. V. Adrian, redactorul *Bondarului*. (vezi „*Revista Moldovei*”, Botoșani, V (1926) n-rele 1 și 3 cum și „*Adivorul Literar*” din 13 Iunie 1926).

³⁾ Bătrânii și-l amintesc. S'a resimțit și'n Dorohoi. S'a risipit grajdul cel mare al lui Mihalache Ghergel și i-a omorît atunci 8 cai.

⁴⁾ Acolo știm că locuia socrul său.

⁵⁾ Arhimandritul Ghenadie Merișescu, superior ia sf. Sava, apoi la Galata. Un I. Merișescu era Director al Episcopiei Romanului în Iulie 1862 (V. „*Preutul*” an, II. n-rul 9 din 14 Iulie 1862 p. 72).

⁶⁾ În centru, la librărie, era un abuz și pază pentru foc.

⁷⁾ Și azi se zice: *podețul lui Grama*.

⁸⁾ Beat. Prin jud. Dorohoiu înseamnă „bezmetic, în neștire”.

⁹⁾ Acest șugubăț cuvânt este scris de cătră Creangă *altfel*. Deci aici ne-am abătut dela text!

¹⁰⁾ În actele Seminarului Socolei găsim că Neofit Scriban cu decretul n-rul 13624 din 1860 este numit „rectore și profesore”.

¹¹⁾ Cuvinte scrise cu chirilice. Preotul Ion Possa a suplinat acolo. El este soțul Mariei, pronumită *Săvucu*, din Humulești. A murit ca preot în Humulești acum vreo 5 ani.

are trei mii de qile pe unu anu de lei, patru care de cărbuni d'in pădurea Dumesnicului ¹⁾, pentru văcsuitu opincile, și apă câtu va pute[a] bea, cu calu cu totu, d'in pâriul trecătoru pe lêngă Cășăriă ²⁾; afară de alte venituri ce-i mai curgu de pe dëlul Cetăței, când vine vr'o plõe repede.

In fine: în consederăciunea observărei fiindu-că țer'a n'are motivele ei, Dômn'a face tôte trebile, *pamplesiru*. Destul!!!

Eu să mai salutu și pe amicii prietenî a D vōstre: sărutări amicabile d'in parte-mi, d-lui Georgiu, -- precum mâinile, gurița și ochii D-nei E....le....nu....ța ³⁾, rugându-i totu odată de iertare! căci dîcu amicălmînte; iēr de-așu fi acolo, v'ășu arêtă în faptă, decă nu m'ășu trezi cu vr'o cîteva testele de pumni pe lêngă spinare. Aoîleo! rēu mē dōre!!!!

Inchinăciuni mutuale la cei-ce nu mē voru într.bă; iēr venerabilului părinte Vasilie Resmiriță ⁴⁾ și familiei, serutări de mâini d'in parte-ne! Altă noutate: M'amu mutatu într'o casă unde se află și câte-va frumușele, ce pe la lassi le dîcu *fete*; scîi proverbu[!] cela: „Bețivului și Dracu-i ese cu oca'i'a plină“. Cu alte cuvinte suntū factoru de....iēca [o] nouē funcțiune!!!

Părintele Ienăchescu vē trimite unū sacu de complimente; serutări de mână: lui Gogu ⁵⁾, Lazarachi, Manole a Lazaroe[i] ⁶⁾ ets.; ets; se'nțelege pe la toți acei la cari am bețtu vinu mai gustosu....

Astă nōpte, când scriamu, amu visatu că mē suiamu la Cetatea Nēmțului, cu proviantu ⁷⁾ de trei pasci ș'unu cozonacu, ce-i duceă diaconul Theodor ⁸⁾, [și vin] într'unu ulcioru; și cu mai mulți companioni și companiōne, cariî merge[a]u pēnē la punicica d'in 'aintea casei sf. vōstre și iēr se întorceau înapoi.

¹⁾ Deal în spatele casei Gheorghîță.

²⁾ Locul unde se află școala și biserica din Pipirig.

³⁾ I. H. Gheorghiu și soția sa. Era institutor la Școala Primară n-rul 1. Posed fotografiile din care se vede că dânsa eră o femeie foarte frumoasă.

⁴⁾ În 1876 era mort. Atunci, la 19 August, vedem că văduva presviteră Maria Răzmiriță reclamă (dos. Mitropoliei Iași 3062 din 1868 p. 6) pentru maltratare și insulte și sechestrarea averii ei de cătră ginerele ei, preotul Gheorghe Creangă. Vara lui Creangă ne informează: „De! Este o vorbă:

Ginerile ca cănele

Și socrul ca porcul!“....

⁵⁾ N. Tomovici, un negustor.

⁶⁾ Deasemenea negustori.

⁷⁾ Provizie.

⁸⁾ Diaconul Teodor Vasiliu e recomandat ca suplinitor la Șc. Primară n-rul 1 din Ig. Neamț la începutul lui Sept. 1860 (G.A. Cosmovici, *op.cit.* p. 26).

Ce frumoasă petrecere!!!

Ș'așă m'amu trezitu! cu condeiul după urechi; scii cum ședu cei du pe la cântelării¹⁾; adecă ca unu *cinovnicu* dela *presusftie*, trimisu în *pozvoleanii* de *nagrajdeanii*²⁾.

Pe Vasilică³⁾, nu l-amu vădutu de demultu; grebiți a veni la Iassi, să-lu așezemū în Seminarie.

Alu Domniei-Văstre servu!

I. Creangă.

III.

Notă. Pe o margine a scrisorii, Creangă s'a jucat cu condeiul, scriind: „Domnule Ministru.... Domnule Părinte.... Domnule Părinte Nichipercea“....

Hârtie albă, groasă, fără nici o marcă. O coală scrisă pe trei fețe, complet. Originalul în posesia mea.

Econ. **D. Furtună**

Directorul Seminarului Teologic
din Dorohoi.—

Mors

●●●●

MOTTO: „Quam totus homuncio nil
est!“ (Petroniu)

E-atâta jale și revoltă	Dar cerul, vai! nu se despică;
Supt vasta veșniciei boltă,	Și'n timp ce-o plâng și o sărută,
De crezi că cerul se despică,	De parcă toți s'ar sinucide,
De câte ori vre-o furnică	Doar undeva, în țărna mută,
Umană, ostentită, pică.	Se casc'o gură și se 'nchide.

Și totu-i gata. — Furnicarul
Își inspectează, grav, hambarul.

V. Bogrea

(După „Neam. rom. literar“ An. I 1925—1926, No. 13)

¹⁾ Accentul este al lui Creangă.

²⁾ Toate aceste 4 cuvinte, cu litere chirilice și subliniate.

³⁾ Fiu al preotului Gh. Creangă. Căs. cu Ecat. Antoniu, n'a avut copii. Mort în 1894 la Vaslui, ca telegrafist.

Atestatul lui de 4 cl. primare poartă data de 6 Oct. 1862. N'a reușit la Iași, așa că în anul următor a intrat în Seminarul din Huși.—

Când trebuie să vorbești despre muzica populară.....

Trebuie să scriu un articol despre folclorul musical românesc. Trebuie, căci l-am promis prietenului L. M., l-am promis într'un moment de entusiasm, în culoarul teatrului să zicem; strâns între doi cunoscuți amabili, răspunzi afirmativ și cu bunăvoință, scontându-ți puțința cu o ușuriță — zău, de inconștient. Știu eu? Vanitatea îți joacă adese multe, multe farse. Și deci, am promis, și tot deci, trebuie să mă țin de cuvânt. — Și iată-mă în fața foi albe de hârtie

Pausă lungă, chiar foarte lungă.... Mă uit prin casă, observ tapetul odăii, pe care de altminterlea îl cunosc foarte bine, privesc aceeași gură afumată dela sobă, cu aceeași impresie de urât, de grijă, că odată și odată va trebui s'o repar, o văd prin oglindă pe mama cetind așa cum cetia întotdeauna, de mult, pe vremuri...din jurnal și...fuge odaia... Văd, un plai de munte... o coastă de deal verde cu flori albe, mi se pare mărgărite, cu cimbrisor și lămâiță; în vale pădurea e neagră-verde, umbrită de soare și undeva departe cineva, un cineva care încearcă să-și consume singurătatea, zicând din trișcă. Patru sunete fără rost, ascuțite, se repetă insistent, desperant, în firea liniștită, plină de soare. O păsăruică ciripește ceva în limba ei... În iarbă, o întreagă lume, cu toate dramele ei, își trăiește clipa de viață. Coșul își zuzuie povestea, iar sgârcita de furnică adună de zor... Și trișca își repetă fără oboseală cele patru sunete. Atenția mi-i prinsă numai de acest eveniment; e omenesc, e un al doilea eu, care cântă, iar faptul acesta cere logică, trebuie, să caut, să găsesc un rost, o idee, o emoție. Dar înzădar urmăresc....; sunetele se repetă fără nici un rost, fără nici o logică, numai și numai cu aceeași continuă regularitate. E cântul primitiv, e gânguritul primei emoții sufletești. E cântul neputinței omenești, e frica, e expansiunea, e adorarea, nespusă prin cuvinte, e însași divinitatea ce-și plânge exilul din paradis. În ziua însă când embrionarul cântec s'a împreunat cu ritmul, a fulgerat și arta sunetelor. De pe plai cântecul a coborât la vale... A intrat în temple; și între popor și biserică s'a făcut un schimb reciproc, o permanentă influență, fără răgaz, de mii și mii de ani. Poporul i-a dat sufletul cu toate emoțiile, biserica i-a dat judecata cu toate ascuțiturile minții. Și nicăierea deci, nu se găsește, mai vădit, sufletul unui popor decât în cântecul său popular. Nicăierea mai mult

caracter, originalitate, ecouri ale istoriei unui neam, decât în cântecul său cel de toate zilele. Convingeri ca acestea mă animează acu de 20 de ani. Ele m'au făcut să mă apropiu de folclorul românesc, să-l caut, să-l analizez. L-aș putea aduce mărturie pe Wiliam Rieter care l-a catalogat pe Beethoven, găsindu-i în compozițiile sale 60% folclor austriac și rusesc; aș putea invoca mărturia lui Smetana, a lui Vincent d'Indi, a tuturor compozitorilor ruși, în folosul cauzei pe care o susțin. Dar aș putea invoca și nepăsarea care nu se îngrijește să adune acest patrimoniu al nostru pentru a dovedi că mulțumită acestei nepăsări n'avem o artă savantă, nici bogată, nici manifestată în linia ei hotărîtă... Suntem al doilea popor după Turci, care nu și-a strâns încă, folclorul său național. Deținem recordul când ne arătăm nepăsarea, cătră tot ce este al nostru. Și atunci, e firesc lucru că aceste linii, ca multe altele, să treacă neobservate, neadâncite, iar tu, să te îmbraci în zalea nepăsării pentru a-ți conserva singurul ideal dintre atâtea distruse, și să fii doar mulțumit că ai putut înșira aceste rânduri, pentru a-ți ținea cuvântul față de un prieten căruia într'un moment de entusiasm, i-ai făgăduit un articol despre folclorul nostru muzical...

* * *

Orce patrimoniu popular, e alcătuit dintr'un conglomerat, amalgamat în veacuri din variate influențe, toate dospite și asimilate însă prin sufletul poporului. De altfel, acelaș proces de asimilare, sau mai exact de naționalizare, a urmat aproape egal la toate popoarele. Cântecul popular rus d.p., e un conglomerat slav, tatar, ucrainean, finlandes, cerchez, cu o dungă vădită de unire, care leagă Europa cu Asia. Și totuși acest conglomerat e legat, e cimentat prin sufletul slav. Iar faptul acesta îi dă unitatea specific-națională. Cântecul popular românesc nu poate fi deci, decât al poporului român. El este, trăește, în ciuda celor ce nu vreau să-l recunoască, aci, lângă noi, și'n noi. El nu este nici vechiu, nici nou, se primește cu orice generație, dar rămâne în substrat, tot el. Primește influențe dela orașe, își trimete în schimb influența sa la orașe. E un permanent schimb ce se face în folosul și'n detrimentul lui. Cântecul popular din veacul al XVIII-lea e influențat exclusiv de cântul bisericesc. Cu intrarea în țară a operei, operetei, chansonetei, și atâtor dansuri străine cu melodiile lor, acest cântec popular a primit și el, parțial, din aceste

influențe. Și totuși, cu câtă ușurință, le-a transformat sufletul românesc în felul său de a vibra. I-am auzit la țară, pe niște rapsozi de-ai noștri... arămii, cântând un matchich. Era cel mai țigănesc dans ce l-am auzit; și nimeni n'ar fi ghicit că vine direct de pe bulevardele Parisului. Regretatul Muzicescu îmi povestea, cum o întreagă noapte s'a trudit să scrie o horă dela un lăutar bătrân din Piatra-Neamț. Când a copiat-o definitiv nu era altceva decât o parte din cutare operetă... Formarea, asimilarea și transformarea cântecului popular e un proces social constituind un important capitol în Sociologia artei. — Cântecul popular se primește cu schimbarea sufletului unui popor, determinat de o nouă credință, de o prefacere radicală socială. Dar cred că și atunci, tot rămâne o verigă de legătură; salturi nu se pot face!

* * *

Pretinde cutare în chip obicinuit, atunci când nici nu cunoaște chestiunea folclorului, că muzica noastră populară nu e accesibilă pentru a forma baza unei muzici savante simfonice românești. E cert că atunci când, fiindcă n'o știm, o disprețuim muzica bisericească, considerând-o drept o vechitură doar bună numai pentru biserică, deci că atunci când cu ochii și sufletul zilelor noastre de azi cântărim muzica populară din veacul al XV-lea sau XVI-lea, e cert, zic, că nici n'ar mai trebui să ne oprim la această chestiune. Pentru că educația muzicală cum se face acum și cum s'a făcut și până acum e bazată exclusiv, atât în Conservatoare cât și în Societăți, numai pe muzica occidentală. Oricum elev va ști să execute, să analizeze o Sonată de Beethoven să discute despre marii maeștri ai occidentului și faptul acesta e foarte îmbucurător; dar transpuneți-l pe acest elev, absolvent de pian, armonie, contrapunct, fugă, în fața unei melodii populare... N'o va înțelege și deci... o va ridiculiza! Fiindcă așa i s'a făcut educația! Sufletul lui n'a simțit niciodată dragostea și respectul pentru veacul al XV-lea sau al XVI-lea. Faptele istorice sunt simple evenimente plicticoase de carte, cari trebuiesc învățate de nevoie, tot așa de indeferent ca și... legile lui Newton... Nu facem educație sufletească, facem înmagazinare de cultură indiferent că e franceză, germană, ori engleză... Dacă însă pregătit sufletește, te apropii de muzica populară, te convingi curând că, ea nu este nici veche, nici demodată, nici caraghioasă, nici țărănească. Este numai vibrarea artistică a străbunilor noștri...

* * *

Am de altfel profunda convingere că muzica noastră populară e tot atât de accesibilă pentru formarea unei muzici savante simfonice, cât de accesibilă s'a dovedit a fi muzica rusă, muzica Scandinaviei... Pentru a înfăptui această înaltă muzică a noastră ne lipsește numai credința. Om fi având noi artiști, ... dar n'avem credincioși și n'avem mistici vizionari...

Al. I. Zirra

Directorul Conservatorului din Cernăuți

Seceriș

Holda'n șoapte
grâne coapte
clatină, undind...

Cântă seceri
în întreceri
sprintene sclipind.

Seceri cântă...
se frământă
harnicul norod...

Beaț de soare,
sărbătoare
ține-al brazdei rod.

Colo'ncarcă
aur parcă,
rumeni muncitori...

Grele care
trec arare
legănând comori.

Zăbovește
și zâmbește
craiul zilei blând:

Spice pică,
se ridică
blond belșug în snopi.

Pe frunți brune
perle-ai spune
că-s fierbinții stropi.

Svelte fete
maci în plete
și cicori își prind.

De pe vale
vin agale
dragi flăcăi doinind.

În văpaie
se înmoaie
culmi în asfințit:

Iată'n zare
blondul soare
carul și-a oprit.
pe copiii
bruni ai gliii
binecuvântând.

George Voevidca

Meimurietea Turțească

(în dialect aromân)

Tu chirolu al Sultan Hamid — Sultanlu ațel aroșlu — cum il' dzîtea lumea, trî sindzili ațel multul țe-l avea virsată, meimurietea turțească era ca vai de nisă. Meimurli' ațel'i mărl'i avea lufé multu mare și lucru puțin; ațel'i n'isl'i avea multu lucru și un lufé țe niți trî pîne nu lî agiundzea. Un altu arău mare era că lufelu nu li-s pâltea ca ȕe mes. Era meimuri țe nu loa lufelu 6-7 meși. Li-se didiea cîte ună ciști — „alil hisap“, cum punea niși — la ațeali doauă băirăn'i — „Curban - Bairam“ și „Șecher - Bairam“ și țiva trî „Arîmîzane“, și apoia aștipta marasli' di oamin'i meși di dzîli cîndu li-s ma didea eăra cîti vîrnă 2-3 migiți. Di lufé nu era elpidă si s'hărnească. Cum băna niși? Di bîcșiși, di pișchesi și di furtu. Fură di tu hăznă, fura di la oamin'i, fura cum putea și di iu putea. La huchimeț maș ațel'i cu paradz afla ndriptati. Trî ațel cama n'iclu lucru prindea si aundzi, fără aundzeari nu puteai si bitisești țiva. Cu aestu trop meimurli' băna ghini, și mulți di niși fâtea suțată cu furl'i, amintă paradz și-ș acumpără căsi, agri și ciuflichî. Meimurli' țeyinea prota oară din Poli, di tu Anătulie și di tu hășă pazl'i ațeli mărlî, cu stran'i vec'l'i, l'i- videai după nîscîntă an'i oamin'i avuț. Mulți di niși era fără dor di pătriđă, fără frică di Dumnidză și fără arșini di oamin'i. Scupalu alor era si amintă paradz ciț cama mulți tu ciț cama puțin chiro.

Di multili suțati a meimurlor turți cu furl'i, voi si aspuu ună a mustendiclu Șaban Efendi și a cumandarlui di ciandîrmadz, colas Regep-Aga di tu căzălu di Grebini cu Panlu, marli fur di tu Pindu și Thesăli'e. Aestu fur era ahîntu avdzîț că s'cutrimbura hoarili di nîs. Panlu fura iți-l'i cădea tu mână, ama seati mari avea nîs pri oi. Picurarli' armân'i și greți ditu părțili ațeali, cîndu vrea si blastimă oili alor cîndu eali fâteau vărnă zn'ie, lî spunea: „Si vă mîcă Panlu“. Eram ficior cîndu ună prumuveară vidzui că doi ciandari aduțea ligat un om di vîrnă țispăyinghiț di an'i. L-tricură pri tu mesea di păzari di Grebini și-lu adusiră tu hapsea ațea marea di ningă beledié. — „Eara l-aduc ligat luplu“, dzîsi băcalu Mihali ali Tursini, „cari știi țe ari furată“. Atunțea avdzii prota oară că al Panu il'i dzîtea lumea „luplu“. — „Fură niști oi di la Nidruzli“, dzîsi aușlu Vangheli, „si-lu acățară cîndu li-ascundea tu pădurea di la Dablu. Ama nu va sta

multu nclis, că nâs se ari ghini cu ațel'i mărl'i. Nîși suntu soț cu „luplu“, iți fură aestu, împartă dadun. Ia si-n'i țineț minti zborlu țe vi aspun eu.“ După patru dzîli l-giudicară pri Panlu. Cîndu-l' loară la istindachi, Panlu dzîsi că nîsu nu-li fură oili. Ea-li vin'iră di tu păduri, alăga aspăreati di vărnă zulape, și si amisticară tu cupia alui. — „Aspuni 'ndreptu, Pano,“ dzîsi mustendiclu, „că va ti băgăm tu giurat.“ — „Giur pri vânghel'u,“ lu' ari Panlu. — „Spuni mingiun'i Panlu, mustendic-efendi“, dzîsiră dă-văgiazl'i, „nîsu vin'i noaptea la cupia anoastri si nî fură oile. Noi ăl duchim, ama nu putum si nî apruchem di nîs că avea tufeche și trapsi di doauă ori; era si nă vătămă. Di frică nu-lavinăm, ma nî dusim în hoară, deadim hăbare la ciandari și cu niși a-lăgam pînă li aflăm oili a noastri tu cupia al Panu“. — „Ia s'yină ciandar'l'i,“ dzîsi mustendiclu. Ghini, ma aeșți fură dăscălipsiț di cumandarlu alor și aspusiră: „Noi nu vidzum că Panlu li fură oili, ama aeștă picurari nă griră si acățăm furlu. Alăgăm ună dzuă ntreagă pînă u aflăm cupia al Panu. El durn'ea ningă cupie. Cîndu lu ntribăm nacă vidzu țiva oi, el dzâsi că nu vidzu. Picurar'l'i mutriră ghini tu cupie și dzîsiră că oile alor suntu aoa. „Poati că vin'iră și si amisticară tu cupia mea, cîndu eu durn'eam“, dzîsi Panlu. „Ama că suntu oili avoastri loas-li.“ Dî-vîgeasl'i nă spusiră că el, Panlu, li li fură oili și nî feațiră ari-ge si-lu lom. Noi l'i pistipsim și-lu adusim.“ — „Nu vă easti arșini,“ dzîsi mustendiclu, „cum l'i arucaț, ađichie a omlui? Vă feați un bun, că vă află numal'ili, și voi tu loc si-l'u aveț tră hartă, vreț si-l loăț pri guși? Nu vă easti arșini? Panlu easti a đou; si-l'i păltiț hărgili, chirolu chirdut și arșinea țe-l'i aveț faptă. Si-l'i păltiț unășună că vă bag hapse!“ Păltiră marasl'i di oami-n'i si s'turnară tu hoara alor cu capitli pri cheptu.

(urmează)

Christea Geagea

Cîntece Haiducești

Hoțul și codrul

Codrule, codre'nverzit,
Ține-mă'n tine ferit
Și cu frunze-acoperit!...
Și-i avea, codre, păcat

De mă-i da cumva legat;
Că nimic nu ți-am stricat
Dacă'n tine am intrat.
Că'n tine dacă întrai
Doar o creangă de-mi tăiai
Armele le atârnai
Le-aș fi pus, codre, și jos
Da-și pierdeau lustru frumos! . . .

Cules din Frătăuțul-Nou, Jud. Rădăuți de

Axentie Bilețchi-Oprișanu

Hoțul și nevasta

Pe sub deal, pe sub pădure
Fuge-o nevăstuică'n lume,
Fugărită de bărbat
Cu pruncuț nebotezat.

— Taci puiuț, taci, nu zbiera
Că ne-aude cineva;
Că pădurea-i mare-mare
Și ne ies' un hoț în cale

Bine vorba nu sfârșia
Hoțu'n cale că-i ieșia!

— Norocire, măi nevastă,
Fir de nalbă de pe coastă,
Hai cu hoțul la hoție
Și cu badea în soție . . .

— Da cu pruncul ce m'oiu face
Că-i cruduț și n'are pace . . .

— I-om tăia un păltinaș
Și i-om face legănaș;
Vântul când s'a trăgăna,
Vântul mi l-a legăna

— Și dacă s'a legăna
Cine, Doamne, l-a scălda?

- Negura, când a bura,
Nourii, când or ploua . . .
Și-a ploua ploiță caldă
I-a părea că mama-l scaldă . . .
- Și dacă s'a și scălda,
Pieptișor cine i-a da? . . .
- Zori de zi când or roua,
Zori de zi când . . . ne-or vedea . . .
Și-a roua roiță dulce
I-a părea că pieptul suge . . .

Auzit dela George a lui Ion Marcu din Buninți, Jud. Suceava
de **Leca Morariu**

Furtună în luna Mai

(Urmare și sfârșit)

de **P. Rosegger**

Sandu se ridică repede în cot și se răsti mânios: „Și mai la urma urmei când m'ai văzut făcând lucruri așa de rele? Ce ai văzut? Ce?”

Asta o puse pe foc. „Aaaa, răutate tu, lichea prefăcută ce ești! Pentru că nu te-am văzut, vrei să fii acuma sfânt? Aferim bărbat! Aferim căsătorie ar fi asta. Numai să nu mă vază nevasta! Numai ea să nu știe nimic! Asta ți-i vestita de cinste?! Credincios și cu crucea'n sin cât mă vede nevasta și pe urmă, pela spate, huciu-marginea băiete!? Pentru asta mă mărit eu? Ca să te stingheresc dela ale tale! Nu, nu! Pot rămânea și nemăritată! Mila Domnului, fratele și eu, avem cu ce trăi. Mulțămesc de așa măritiș! Să știu bine că rămân slujnică toată viața — mai bine așa decât cucoana domnului Mărăcină, înșelată și schimbată pe fiecare borfă de catrință . . . Prăpăditule, vai cât ești de prăpădit! Omule, răule, până la atâta ai ajuns! . . .”

„Irină, Irinel!”

„Mi-i groază de tine! Nu ți-o pot spune cât mi-i de greu. Cinste? Cinste-i asta? Cinste de țigan! Răule!”

„Dar pentru Dumnezeu, Irină, lasă-mă să ți spun tot!”

„Poți de-acu spune ce voiești! Să te mai crează și alții! Poți fi detreabă — dacă mai poți — ori fii cum voiești. Niciodată

nu voiu uita ziua de azi. Și Sandu știe înșela, și el m'a înșelat! Și încă în vremea asta, când e logodit numai, când s'ar cuveni să mă iubească mai mult ca oricând. Drept c'a mâncat o bătaie de-a dat mâna cu moartea, și satu 'ntreg știe de rușinea lui, dar de-acu va fi și mai prefăcut și nicicând nu vei ști cu ce podoabă de bărbătel stai la masă. Cu zece lăcăți să te închizi de așa unul! Și lăzi, și dulapuri și tot să încui . . ."

"Taci, taci!" — strigă el. Ar fi sărit din pat, dar picioarele-i trosniră. Își mușcă numai buzele, de-i țîșni sângele și fruntea-i era scaldată în broboane de sudori.

O clipă ea rămase mută. Cu o căutătură repede se opri asupra bolnavului.

În glas stins el abia putu îngâna: „Și chiar dacă aș fi greșit, ce inimă de piatră ai tu! Acuma când sânt atât de părăsit — atât de părăsit . . ."

Irina porni repede prin odaie. Nu mai știa ce face. Se plimba numai repede înapoi și încolo, înapoi și încolo. Ar fi strigat în gura mare de durerea ce și-o pricinuisese cu vorbele cele, aruncate atât de nesocotit. — Și cum se oprise în celalt colț al odăii, se întoarse și-l întrebă de colo: „Dacă zici că ești nevinovat, cum de-ai ajuns la atâta?”

Cu degetele încheștate Sandu își mototolia cerșafurile și răspunse: „Cum am ajuns? Doamne, Doamne! Vezi, știi că ieri era ziua șefului nostru și ne invitase pe mai mulți înși. Noaptea, cum mă înturnam acasă, eram nițel mai vesel ca de obicei și când ajung în dreptul Pătrăchioarei, ce-mi abate prin gând: „Fata asta îi bună de zădărit. Și bat la fereastă“.

„Dar cât de bine știai tu care-i fereasta cu pricina!”

„Pentru că înainte vreme hoinăream și eu nopțile cu feciorii. Gavril al Anuței se avea bine cu dânsa, și — cum îi treaba flăcăilor, noi stăteam în drum de pază. Și cum treceam acu noaptea pe supț fereasta ei, mi-am adus așa aminte . . ."

„Atât, și mai mult nimică? Apoi — dară ești curat ca lumina soarelui! Cât îi de nevinovat sărmănelul! Noi îl credeam un nelegiuit în toată legea și el numai așa nițeluș a țăcănit în fereastă! — Sandule! Uite la mine! Și dacă pe cuvântul tău, la care ții atâta, te întreb: adevăratu-i? — Uite la mine!”

El o privi țintă în ochi, deodată însă ca în fața unei lumini prea mari, genele începură a-i clipi. Pe urmă privirile lui stânjenite începură a rătăci prin odaie. Sandu rămase mut.

„Ei?! Pe cuvânt că-i adevărat?!“ — Nemișcată ca o statuie se opri se în fața lui. Sandu se întoarse cu fața la perete și îngropându-și obrazii în palme începu — a plânge.

Irina prinse iar a se primbla de colo până colo. Cravașa de mult o aruncase din mână. Deschise fereasta pentru a alunga afară mulțimea de muște, dar o închise înapoi, căci mirosul de piei crude, ce venia dinspre camera din față, era nesuferit. Vru apoi pare-că să rânduiască haine și cărți, așezându-le la locul lor, dar toate acestea le făcea numai fiindcă nu știa ce face și fiindcă simția nevoia să facă ceva. Și pieptu-i sta să se spargă de durere. — Omul ăsta, atât de rău, sărmanul, câtu-i de nenorocit acum! Olog, calic, sfâșiat de dureri, și trebuie să zacă în pat și nu-l are pe nimeni . . .

Incet, în vârful degetelor, se apropie de pat. Ii atinse ușor, cu frică pare-că fruntea și-i dădu la o parte şuvițele de păr înclieate de sudori. Sandu plângea de se zbătea de plâns. Irina înmărmurise. Acuma i-ar fi fost groază să-i amintească de cuvântul călcat . . . Și mai repede de cum și-ar fi dat seamă se aruncă asupra lui, îi prinse capul în mâni, îl ascunse la sinul ei și începu a-l săruta pe frunte, pe ochi, pe obrazii scăldați în lacrimi, pe gură, atât de lacom, atât de fierbinte, aproape să-și piardă răsuflatul. El se lăsă moale în brațele ei, și după ce ea ostenise, șopti numai: „Sânt un mișel. Nu sânt vrednic de tine“.

„Ce-a fost, s'a trecut!“ — răspunse ea, și glasul-i scăzut tremura. Apoi, după ce se liniștise, se ridică în picioare: „Așa nu mai merge. Trebuie să fii căutat mai bine. Ce-a zis medicul?“

„Mi-a făcut un pansament. Două fracturi.“

„Trebuie să-ți aducem un medic specialist.“

„Dacă și-al nostru spune c'o să mă fac bine. Numai răbdare“ — zice el.

„Cu bătrâna ești mulțumit? De nu, îți aduc de la spital o îngrijitoare. O fi mai pricepută; știe umbla cu bolnavii. Mai ales vin și eu din când în când să văd, poate-ți trebuie ceva. Și-ți aduc și mâncare, dacă vrei. Dar uite cât de rău șezi. Stai să-ți îndrept perina. Te poți mișca, așa nișel?“

Sandu făcu din cap că da.

„Te doare tare?“ întrebă ea și ochii i se umeziră de milă.

„Acuma nu mă mai doare, dragă, nu mă mai doare.“

„Așa, fii gigea! Tu doară ești Săndicul meu cuminte și bun!“ Cu mâinile amândouă îi desmierda fața. Simția că ochii-i

erau scăldați în lacrimi. Și cât de dulce, cât de negrăit de dulce era așa! . . . — Mila era pare-că și mai dulce decât iubirea. Ori poate aceasta abia era iubirea cea adevărată? De când avea pentru ce-l ierta! . . . Acum abia și l-a cucerit cu adevărat, acum abia putea să-i arete cât de mult ține la el! Și acum abia vedea lămurit că nimic nu-i mai poate despărți, și că orice durere și întreaga fericire numai dela omul acesta, dela el unicul, o poate aștepta . . .

„Ce ți-i, Dicule? Ce te doare iară?” întrebă ea silindu-se să-i prinză capul așa ca el să fie nevoit a-i privi în ochi. El însă inereu își ferea fața. „Doamne, ce mai atâta rușinare de asta!” — șopti Irina încet.

Și prinse a povesti despre fel de fel de lucruri hazlii, evitând de a mai aduce vorba la împrejurări ce-ar fi amintit de nenorocirea lui. Deodată Sandu își scoase mâinile de supt plapomă și începu a plescăi din degete.

„Dar asta ce-o fi însemnând?” — întrebă ea, și râsu-i argintiu umplu odaia de soare.

„Ași chiui, aş juca de bucurie! . . .”

Pela ceasurile două după amiazăzi focul duduia vesel în bucătăria parohială. Părintele se strecură binișor în tindă și căută prin gaura cheii să vază, au gusta-i-va azi masa, ori ba. Cu mânecutele sumese, Irina nu-și da rând la fiertul bucatelor; și obrăjorii ardeau ca bujorii — de foc sau de cine mai știe ce? . . .

Frățioare dragă, poți fi liniștit; mâncarea are să-ți guste de minune!

Traducere de **Leca Morariu**

Strigături

Frunză verde de păsat,
Tu nevestă cu bărbat,
Ia te uită pe sub pat,
Că de-un an nu-i măturat.
Pune boii la tânjală
Și scoate gunoiu-afară!

Măi Gheorghită*, buze moi,
Mută-ți casa lângă noi,

Asta-i lelea lelelor,
Țesetoarea pânzelor!
Până țese-un cot de pânză
Mâncă un vădroiu de brânză!

Culese din județul Rădăuți de
Gavril Nistor

Nu căta că-i mult gunoi,
...Numai până'n șarampoi...

Fetele din Răcăciune
Toate-s o deșteptăciune,

Eu la joc,
Mama la joc,
Turta stă de Joi la foc!

Te cunoști lele pe frunte
C'ai pus rumenele multe,
Dar nu știi cum drac' le-ai pus

De s'ar țese pânza'n. baltă
Făr' de ițe, făr' de spată,
Fără leac de suveicuță
Ai țese și tu, mândruță!

Cine joacă și nu strigă
Face-i-s'ar gura strâmbă,
Că și eu n'am fost strigat
Și a mea s'a fost strâmbat.

Tu le ceri păhar cu vin
Ele-ți dau ciubărul plin!

Auzite în Udești, jud. Suceava de
H. Mihaiescu

Dragu-mi-i de nana naltă
Că-mi dă gură peste poartă;
Iară ceea mititea
Rupe gardul pela șură
Și mă satură de gură...

Auzite dela *I. Dehelean*, com.
Nadrag, jud. Severin de

Lucian Costin

Că pe nas nu ți-au ajuns;
Ți-o rămas născiorul gol
Ca o multe de topor!

Auzită dela *I. Negru*, Rusca-
Montană, jud. Severin de

Lucian Costin

Foaie verde de-alior
Nici la toamnă nu mă'nsor,
Ci mă las vițel mânzat
Lângă cel ce s'o'nsurat...

De n'ar fi hora pe lume,
Cărăruia cu alune,
Ai vedea fete nebune
Și neveste duse'n lume...

Auzite dela flăcăul *Ion Uriciuc*
din Pătrăuți pe Suceava de

Leca Morariu

La stâna lui Gavril Crețu

(Fragment din *Drumuri moldovene*¹⁾)

Muncim în sudoarea feței. Urcăm cu sufletul la gură prin
hleiul drumului, ne săltăm peste enormi bușteni de brazi și ne
încălcim în cepuri și'n ciritei.

¹⁾ Operă premială de Academia Română.

— Ia amuș sântem la Înțărători — îi dă bădica Cucuș.

La *Înțărătorile* lui Creangă! Gândul acesta ni-i strămur și izvor de nouă vlagă. Dar oboseala covârșește. Până și ahotnicul D. se moaie și rămâne în urmă.

— Pe la așa Înțărători doar dracul să-și fi înțarcat copiii! —

Și plăieșii noștri în adevăr par a-și bate joc de nemerniciile noastre, că odată ies și din puțina cărare ce-o avem și-o apucă hăbăuca prin codru. Ba dela o vreme ridicăm deadreptul, pieptiș, poncișa coastă din mâna stângă.

Lătrat de câne se revarsă deodată peste tot cuprinsul pădurii. Lătratul cânelui nu știu să mai fi fost cândva o atât de izbăvitoare înviorare ca de data aceasta. Zăpăiturile dulăilor cresc și se multiplică. Glas de om intervine ogoitor: — Nea, nea, nea, *Haiduc! Țâbă Zurzan!* —

Ba până și biruitoare trâmbițare de cucuș răsună acum, ca în cinstea lui Toader Cucuș din fruntea șiragului nostru.

Dar pe o vreme de neconținute ploi ca acestea, stâna lui Gavril Crețu stă'n vârful muntelui ca o cetate, ca o cetate în jurul căreia aluatul de noroi, frământat de sutele de picioare ale oilor, închipuește cel mai inexpugnabil brâu de fortificație. Dai pe ici, dai pe colo... Pace! La urmă îți iai inima'n dinți și năvălești orbiș înainte.

— Pe dincoace, pe dincoace! — te strigă baciul. — Și iacă poftim o cărjă, că altfel nu-i chip! — adaogă omul, zburându-ți toiagul ciobăniei sale. Ajutorul acesta de nu venia la vreme, te pomeniai pornind în patru buși prin plămada globului. Și iară te convingi, ca și la vânătoarea *steluțelor* de pe *Pietrele Doamnei*, (da, așa-i zice țăranul nostru²⁾ singuratecei și rarei noastre flori alpine, soră cu cerul; și-i mai zice acestui gnaphalium leontopodium și *flocoșele*, dar ferit-a sfântul nu *al-bumiță* sau chiar *floreă reginei*!!...), că toiagul nu-i un lux, ci-i un drept al drumețului.

Cu ajutorul cărjei deci, și mai trași, mai împinși, iată-ne ajunși și la stână! Abia intrați în colibă, ploaia începe a turna ca din cofă, învălindu-ne întreaga priveliște din față, și coasta negrilor brazi, și smaraldul fânațului, în zăbranicul de sulii poncișe ale ploi.

Dar aici te simți atât de bine la adăpost, de pare-că în adevăr ai sta într'o cetate. Focul *nacladului* se prelinge șerpuitor

²⁾ Auzit (în 17/8 1925) dela badea Sidor Odochian din Calinești-Dorna, pe valea Bistriței.

pe fundul căldării și o rândunică (hirundula rustica) își scoate gușa ruginie din cuibul lipit sus de grindă, drept deasupra focului. Ca s'o apere de bobotul focului, ciobanii i-au pus sub cuib un *folt* (coață jupită) de molid. Fum și rândunică deci și mai presus de toate o atât de sinceră bucurie pe fețele acestor pustnici fericiți acum de vederea fețelor noastre omenești.

— Aista-i al doilea rând de puiuți, care-i hrănește amu — îi dă baciul. — De vre-o șapte *ai* tot vine sărăcuța de ea când venim și noi, și se călătorește când ne călătorim și noi cu *răs-colu* (=desfacerea) stânii. . . . —

Unul câte unul apar și ciobanii. Printre picioarele lor se încurcă și un urseiu de cățălandru cafeniu, minunat de bine blănit și minunat de caraghios cu aierul lui grav de vajnic slujbaş al datoriei, când de nevârstnic și tălpălagos ce e pare a fi însași întruparea bolocănoșeniei. Dar cât de iute își uită sărăcuțul de el văjnicia când ciobanii îl sicteresc cu acel foarte specific „*fâbă*” al lor, din care auzi doar numai un *țâââ* înecat în gâtleej.

— Apoi bine-ați venit pe la noi, domnilor și luminaților, că și nouă aici ni-i dor de oleacă de obraz de om! — începe baciul Petrea Ion a Ilenei.

— Bine v'am găsit și dă Doamne să ne întâlnim și la anul! — urâm noi.

— Cu pace și cu sănătate! — încheie baciul — Și mare lucru nu-i, că noi, dacă a vrea Dumnezeu, la anu' tot pe aice om băciui. Și de treizeci de *ai* de cându-s la oi, parcă numa odată ni s'o tâmplat să ne vie ospeții a doua, bă și a treia oară? Și deaceea socot eu, că trăind și nemurind, poate să ne mai întâlnim cândva. —

Ciobanii stau să pornească mulsoarea, pentru că „soarele e'n crucea amiezii”. Ploaia se oprește ca la comandă și avem prilejul de a fi de față la această a doua mulsoare de astăzi.

Coliba și strunga stâniș (după D. Dan).

Dar *strunga* nu e una cu *coliba*, ci-i (ca și'n ilustrația publicată de D. Dan în „Junimea literară“ An. XII 1923, 97) colo mai în deal, de un brad mai la deal decât coliba. Inotatul la deal prin plămada noroiului e muncă dela roate. Ciobanii în opinci, baciul desculț, cu piciorul gol, mai opincă decât opinca.

— Hei! — Bine ar fi ciobani la oi

Dacă n'ar fi atâtea ploii! — glumim noi cu chiuitura lui S. Fl. Marian (*Hore și Chiuituri din Bucovina 1911, 145*).

-- Păi: S'ar schimba ciobanu' cu țiganu',

Dacă n'ar ploua tot anu'! — râde baciul nostru.

Și iață-ne la strungă. Baciul și cei trei ciobani *mulgari* s'au așezat pe *scaune*, băietul *strungar* dă oile din țarc la strungă, și laptele începe a cioroi în găleți.

Cu mâna pe cucoșul aparatului fotografic, pândești clipa când trebie să prinzi acest vajnic episod din viața ciobănească, urechea însă mereu îți înregistrează interesantele apostrofe cu cari strungărelul cela cât un Piticot face atâta hotrocol printre oi, mânându-le la *strunguțe*: — Nea, gălbază, nea, mânca-te-ar capchia! Harăst, *Stogomană*! Cea, *Doldoroaie*, mănânce-te rășfulgul să te mănânce!

Mulsoarea e în toiul ei. Dar, pe-o așa vreme, unde totul e în două cu murdăria, mulsoare aceasta nu poate fi apetisantă. Las' că și nasul ți se cârnește de miroznă... Și când spuma laptelui îngălbenește de „maslinele“ (materiile fecale) pe cari oaia le scapă în găleată, atunci *mulgarul* râde și scoțându-le cu mâna mai găsește de cuviință să glumească: — Ia, aista-i cheagul cel adevărat al cașului! —

Și se tot părăndă oițele prin cele *strungușoare* și mai fiecare dintre ele se învrednicește a-și auzi porecla însoțită de apostrofa pe care o dictează situația: — Ceas *Cașulină*! Nea *Preoteasă*, nea! Harăst *Cerboică*! Dă-te'ncoa, *Părvă*! —

Când dai să cobori înapoi la colibă, *mulgarii* odată trag

Strunga stânii lui Gavril Crețu

de pe *spatarele scaunelor porțițele strunguțelor, închid strunga*, și-ți iesă în preajmă să le faci și lor „*un potret*”. Iată-i deci acum înșirați ei în de ei înaintea aparatului, în frunte cu baciul Petrea a Ilenei (de 53 ani), care pleșuv cumu-i s'ar potrivi parcă mai curând la . . . o catedră universitară.

Alături moșul Nicolai Dolhăscu cioban de 67 ani vârstă. Pe urmă ciobănelul Gavril Vasile Dumitru care cu ai săi 20 de ani stă cum rău la stână — vorba cântecului:

„Bine-ar fi cioban la oi
Dacă n'ar fi-atâtea ploi,
Și ar fi bună și strunguța
Dac'ar da prin ea mândruța . . .”

Și colo'n margine, ciobanul baș-cioban Petrea Șuvei (de 32 ani), și el cu *Zurdaia* lui alături.

De-acu nu mai ține ea mult nici mulsoarea. Coborîm la colibă. Ciobanii își duc *gălețile* ținându-le de *baiere*.

— Da cea ce foc îi acolo? — întrebi, uitându-te la fumul de sub colibuța cea de lângă *parcan* (gard).

— Poi acolo-i *zavatra* — răspunde badea Șuvei.

Zavatra e locul unde ciobanii fac straja de noapte a stânii. Intreținând toată noptica focul, ciobanul hodinește el cum hodinește aici la zavatră. Dulăul care-i mai ager, are și el cinstea de a se pârpală în jurul focului de aici. Dacă *dihania* de urs ori lup dă la oi, atunci ciobanul străjer prinde a răcni împroșcând cu tăciuni în dreapta și 'n stânga. Dulăii sar apoi și ei de avalma. Toată stână se ridică 'n picioare. Și-un răcnet și-un harhăt ca acela face iad din întunerecul nopții. *Zavatra* îi deci locul somnului iepuresc, drept care ciobanii fac slujba zavetrei *cu rîndul*. De bună seamă acesta-i somnul la care se gândește și cântecul popular când zice:

„Măi ciobane dela oi,
Măi ciobane, măi,
Tu n'ai grijă nici nevoi,
Mă ciobane, măi!
De cu seară până'n zori
Tu te culci pe pat cu flori,
Cu capul pe mușoroiu,
Cu ochii steliți la oi,
Cu capul pe floricele,
Cu ochii țintiți la stele” (Marian ib. 15).

— Da'bine, o pușcă ceva n'aveți pe aici, pentru dihanii? Cu tăciuni vă apărați de ele?

— D'apoi că și mult ar ținea la noi pușca! Cum ți-ar simți-o, cum vin și ți-o iau! — se răspunde bădica Șuvei.

— Cine?

— Cine? *Cei de-a codrului!* —

Cobanii dela stâna Crețului (în colțul din stânga, aplecat lângă Balaia lui, baciul Petrea)

Noi, pare c'am fi într'un gând: ne uităm toți deodată la tocul singurului nostru revolver...

— Și cum îs cei de-ai codrului, mă rog?

— Cum să fie?! Așa că lui tot una i-i! Cu o mioară întreagă în cap. Destul îi să-l vezi, nu să-ți mai ceară. Ce-i pasă lui?! El vine pe moarte. Ii dai, bine! Nu, ... îți dă el ce nu-ți trebuie!... —

— Ia chiar amu două săptămâni ne-o picat vre-o zece haică naci oaspeți! — se amestecă și moș Nicolai în vorba. — Drept că o samă-s și de treabă: n'apucă orce... —

La așa vorbă nu-i mirarea că-ți mai vine în gând și cântecul hăla de-i zice:

„Bine-i Doamne și cioban,
Dar mai bine mi-i țaran!...”

Vorba e însă că numai cu vorba nu se împle torba! Și dacă om sta numai de povești, apoi ne ajunge la inimă soarele și ne uscă de-a'n-piciorele. Deaceea a sosit acum vremea să ne fie tare dragă *stâna* (așa-i mai zice la coliba baciului și băciuitului) în care forfotește ceunul cu mămliguță. Ochii alunecă cu jind dela forfoteala ceunului la toate mișcările baciului care se dă acum la făcutul cașului. S'a spălat omul pe mâni în *zăr*, îmi așează apoi pe *budaca* (cea cât un înalt *ciubăr* cu două *urechi*) *hârzobul* (un cerc de *gânjuri* cu două-trei spițe cruciș-curmeziș) menit să susțină *strecurătoarea*. Te prinde mirarea cât de puțin vrednică de a strecura laptele arată a fi această

strecurătoare, care nu-i decât o cârpă de câlți, o zdreanță de sac. Și totuși cu câtă evlavie o întinde baciul pe hârzob! Strecură apoi laptele din găleți în budacă, mai pune înuntru oleacă de *cheag*, mestecă cu *polonicul* și: — Cu vrerea Celui-de-Sus, iată-l-ai gata și cașul! — încheie baciul făcând deasupra semnul crucii.

Leca Morariu

(urmează)

Vorbe adânci

Nu-i înger ca să greșască,
Nici drac să se pocăiască.

*

Drag îmi ești și drag să-mi fii,
Da' la noi, mai rar să vii!

*

Foaie verde de „dai-n'ai”,
Ian nu da, să vezi cum ai!

Din Mitocul-Adâncatei, Jud.
Dorohoi, culese de

Petru Iroaie

Budaca (după Dim. Dan)

Răbojul cărților

Tache Papahagi, *Graiul și Folklorul Maramureșului 1925*. —

(Sfârșit)

Cărinte, „cânesc” (p. LXXXI) nu cred că poate fi explicat din **canentis* (o astfel de formațiune de la *canis* fiind formal imposibilă, iar de la *canere*, „cânt” tot atât de imposibilă, semantic) și nu înțeleg de ce n'am rămânea la explicația cunoscută din „*caninum dentem*”, „dinte cânesc”; în schimb trebuie să mulțumim autorului, Macedo-român, pentru paralelismul de *scradă* cu arom. *scradă* și *scradză*, „iarbă subțire și lungăreață, ce crește în tufe mici pe vârfuri de munți pietroși și pe care o pasc de obicei caprele”: apropierea lămurește perfect înțelesul corespondentului dr., pe care cunosători ai graiului popular ca, d. Al. Vasiliu — mărturisesc că nu-l știu (v. colecția-i de *Povești*,

ed. de Acad. Rom.), și care etimologic, aparține, probabil, la ngr. *εσχάρα* (*εσχάρα*?) „grille a sotir brasier“ încotro îndreaptă și *scaradă*, „despre un lucru prea uscat“ (rev. „Ion Creangă“, VI, 252), sau la sl. *skrada*, *skorada*, *skovrada*, „Pfanne“, din care *scovardă*, *scovarză*, „Pfannkuchen“ (Tiktin, s. v.), prin aceași idee fundamentală de „a prăji“, ce ne întâmpină și'n a *scredi*, s. *scrădi*, („în loc s'o rumenească, o arse de-o *scredi*“ se spune în rev. „Flamura“, 1925 p. 140 ¹⁾). — Dacă Balc are vr'o legătură cu *Balcani* (p. LXXXII), nu știu, dar cu *Bălcescu*, sigur că are. — Trecând prin „țara Muscului“ sau „Muscanului“ (Muscalului), de care gem doinele cătănești (p. 7 et passim), prin „Galițae“ (p. 19) sau „pă pod la Italia“ (p. 11), unde „este un kidru“ (p. 33), printre strigături și bocete (unde no. CCCXXIII vine drept din Psaltirea în versuri a lui Dosoftei!), ajungem la colinde (no. CCCXXX și urm). Aici versurile: „din *mărirea* (s. *mărire*) s'o născut Isus Ristos pe pământ“ implică, evident, o etimologie populară, în loc de: „Din *Măria* s'o născut...“ (caracterul religios, oarecum liturgic, al cântărilor de acest fel se vede din vechi variante, ca acea din ms. Acad. no. 4438, f. 7, care împinge indicația genealogică a lui „Mesia“, până la „sămânța lui Esie“, evident: arborele s. rădăcina lui Iessè, *ἔλξα*, *Ἑσσί*). Și „*tîrî-sară* imblin pă gios“ despre șerpe (no. CCCXXXIV) pare a fi: *tîrise-re* (?). — *Pesîda* („trei crai de la *Pesîda*“, no. CCCXLI) e clar că nu poate fi decât *Persida* (Persia): „o corupere a numelui *Pesta*“ cum se presupune în glosar (p. 229) e, firește, exclusă. — „Dealul *Gogomn'i*“ = Golgotei (no. CCCXXXVI) e de confruntat cu „munții *Galareului*“ despre care se spune, ca de obicei, că „ard“ (no. DIV): autorul îl consideră ca „diformat din Galileu“ (p. 220), dar, oricare ar fi originea-i etimologică, sigur e că el trebuie raportat, topografic, la Garaleu, pădure și șes în „Săpânța“, sau Gargaleu, munte în Borșa (v. lista toponimicelor, p. 205), întocmai precum cel din colindele sucevene trebuie identificat cu dealul Garaleu din Suceava (v. nota la recensia „Colindelor“ păr. Bârlea). — O notă comică aduce „Ocinașa“

¹⁾ Scrada se cheamă și o localitate din Gorj. (v. Dicț. Geogr.) de unde patronimicul Scrådeanu. — Dar cu toată aparența contrarie, *skradě* = congeris din Anon. Bon. nu aparține aici cum credeam, ci se identifică cu vr. *scladă* „Holzstoss“ = sl. *sklada* cladă, „clit“ (Tiktin).

s. „Tatăl-Nostru țigănesc“ (no. CCCLVII și urm.), cu „Ler, Pantaler“ (cf. colecția Bârlea) și „Prea-Sfânta Mancova“ sau „Mangolița Mancova“ (= *mangoliță*, „scroafă de rasă mongolă“), cu „giunc“ și „giuncalău“ (junc) și alte inovații grotesci. — Prin contrast, urmează lumea gravă a baladelor, cu chemări către corbul „cronc“ (cf. *croncan*) prevestitor de rău și perspective spre „dealu Hotinului“, și „coasta Mn'istrimului“ (Hotin și Nistru): e celebra baladă a lui „Gruia lu Novac“, după care vin altele (și a Iancului, și a Ilenii Săbg'ienii, și a Marcului: tot vechi cunoștințe...) No. CCCLXXVII începe: „Astăzi Luni și mâni e Marț Și-i târgu la Brăilat“, amintind viu începutul baladei lui Gelep-Costea: „Azi e Luni și mâne-i Marți, Pleacă Costea la Galați“, iar *Brăilat* însuși va fi fiind o contaminație între *Brăila* și *Galați* sau, poate, *Bârlad*. — *Țiligradul* nu poate lipsi (passim) dar „Țaligradurile“, cari și au cimilitura (p. 145), n'au a face cu el, fiind o simplă schimonosire — din *telegraf(uri)*, „stâlpi de telegraf“ (v. glosarul, p. 235). Tot așa, „liu, liu, liu, puiu tatii“ (p. 99) nu e vre'o interj. specială (p. 224), ci clasicul cântec de leagăn: „liuliu, haide liuliu!“ (cu tot lju sârbesc: Tiktin), iar *împerlițată* (p. 126) e: împelițată. —

Cu „Râul Iordan“ (p. 127) și „Marea Roșie“ (128) sântem în domeniul descântecelor, populat de „strigoii, moroi, bosorcoi“ și „ilioi cu ilioaie“ (p. 130), ceea ce pare să însemne: vilioi (de la) (vilă) sau ieleoi (dela iele), subt raze de „stele vlăsfoșele“ (cf. *logostele, golostele* etc.) și „luceafănu lucefenilor“, care sânt conjurați să „vetrească“ (sl. *vetriti*) mana vaci'or (p. 140). — O interesantă et. pop. în cimilitura „scării“: „Ce-i: două lemni, Ho, două lemni Și mai multi mănunțeli?“ (p. 146), de fapt: (*h'odole-ne*, „mări“, cf. *hodrolemne* (DR. I, 260). — Și *bătăngi* și *bgi-tangă* de la p. 151 tradează contaminația lui *bitang* cu *beteag*. —

Pentru credința despre capră că e „jidă“ și strigarească: „crea, zidă, crea!“ (p. 164), e instructivă întrebuintarea termenului „capră“ ca epitet satiric pentru Evrei, cum și congruența germ.-dial. *heppe*, „Bocksbart“, cu hep-hep! interj. la adresa Evreilor (cf. DR., I, 79, n.). Dintre toponimice (p. 204 sqq.) remarcăm pe *Besarabă* (munte), *După-Chiceră* și *Dealu-Chicerii*, *Dealu-Trevăle*, Grâu - cu - *văscu* (în care „grâu“ ar putea fi și gruiu — ca în *Gruiu* — cu — *brôdet*, i.e. dâmbul cu brădet —, iar „văscu“, glosat: „vâsc de apă“, ar putea fi și *ovăscu*, *ovâsc*, „ovăz“

Liheteasa (din n. de fam.) *Lihet, Ligeti*, = ung. *liget*, „crâng“ *Mlaca Mlaci* (sl. *mlaka*, „Lache, Pfütze, heisse Quelle“), *Obreza*, („mal“, sl.), *Osoiu* („umbros“ sl.), *Pelingaria* (cf. ung. *pelengér*, „Pranger“ din care *şpelingheriu* din Lex. Bud, în Şez., VII, 185 *peringyele*, unealtă în care se bagă vinovaţii pentru a fi bătuţi“), *Pojorâşti*, *Prislopul*, *Prisloapele*, *Prizlopu*, *Solotruc*, *Zănoaga*, (dublete topon., toate!), *Ştedzea* s. *Steza* (cf. *ştează*, „învăliitoare, piuă“); *Valea-Lăudatului* (cf. n. pers. *Lādat*), *Valea-Leordzî* (cf. *Leorda*, n. pers. din apelativ) fac tranziţia la patronimice, din care relevăm numai pe: *Cărăian* (nu *Caraiani*, ci „din Căraia“?), *Cociotă*, *Got* (cf. *Hotima*) = *Rusalim* (cf. *Ruzalin*), *Scrabă*, *Velea* şi *Vlăşin*.

Din bogăţia glosarului, cuprinzând cele mai multe vocabule cunoscute, semnalăm următoarele: rutenismul *bezdilă*, „în zădar“, lit.: „fără lucru“ (de adăugat la lista sinon. resp. din DR., II, 434, n. 57), *bruţac*, „sac de merinde“ = ruten. *bruţac*, *brusac*, *Brotsack* (Zelechowski, I, 45; cf. *pruţuc*, la Bârlea, I, 9), *brustan*, „buruiană“ (*brustur*¹⁾), căsar, „casanier“ (cf. căsar, „soţ“), *gon-goiu*, „Țigan“ (augm. din *goangă*?) *lâtina*, „om rău“ (despre Evrei, în Moldova, cf. şi *letin*), *lenoi* = leroi, în refrenul colindelor (cf. *luceafăn*), *mărăndău*, „copil din flori“ (de adaus împreună cu *fecior de pripas*, *copil din Țichire* ş. a. pomenite în DR., III, 435, n. 67, la sinonimica din Marian, *Naşterea*, 59). *mărţână*, „cal bun“ (obişnuit, contrariul!, *meresân*, „sămân rău“ (p. 164), „prevestire rea“ (cf. *mărăsin*, la Reteganul, *Poveşti din popor* 70: „Eşti-i *mărăsin* rău, îşi gândi el [vântul]; numai dracul m'a putut palmui atât de strajnic“, la Viciu, *Glosar*, 59: *mărăşin*, „semn rău, cobă rea, d. e. întimpinarea cu vasul gol“, poate identic ca radical cu *mărăsalnic* din Dosofteiu, *Vieţile Sfinţilor*, 304 b, 34: „Nu ştiu ce voi face acestei *mărăsalnice*“, ceea ce Lăcea interpretează: „hartnäckig“²⁾; *mărăsilnic*? cf. ung. *meresz*, „kühn, verwegen, keck *meresz*el, wagen sich erkühnen“), *moimă* „dureri susuoară“ (*oimă*, *udmă*, „cf. şi Bârlea II, 354), *Orântar* „greco-oriental“, *piţirig*, „grăunte care se face pe holde“ (în cimilitura furnicii, acolo unde alte variante

¹⁾ Deci, v. Dicţ. Ac. s. v., unde adaugă: nr. *brustură* *brusture* „plantă care creşte pe lângă apă“ din *Dalamestra* şi ruten. *brusturnik* „Art. Pflanze Blatt der Tabakspflanze din Zelechowski; cf. şi topon. *Bruştani*, n. de pădure (p. 203), care aminteşte însă şi pe mold. *brusan*, „butuc, buştean“ = rut. *brus*. „Balken, Block“ (ibidem).

au *subfire*: pițigăiat? cf. *pipirig* și *țiperig*), *runc* „arbust de smeură“ (pe lângă „curătură, laz“), *siretic*, „rău“ (= *firetic*). *Staurile-Florilor* „Dumineca Floriilor“ (*Staurile-Florii* la Marian, Sărb. II, 256, *Stauli Flurii* în ms. Ac. Rom. 4151, f. 319 v. com. de d. Kirileanu, *Staoale Flori* într'un zăpis din 1682, în rev. „Ioan Neculce“, 1924, p. 20, *Staleflorii* în glos. ms., al Golescului f. 174 și *Staleflurii* în răsp. la Chest. Hasdeu, excerptate de d. Kirileanu, iar la Dosofteiu, după excerptele, din „Buciumul Român“, II, 448: „Sâmbălă seara a *staveflorii* [των βαϊφόρων]“, poate o corupție din *σταυροφορία*, „procesiune cu crucea“ sub influența lui *Florii*; cf. însă și dubletul *staur* (*stabulum*) — *σταῦλος* (*στάβλος*), cum și: *Dumineca-Vlăstarilor*, *D.-Stâlpărilor*), *a se strohoi* „îngâmfa“ (în Mold: *a se strafoi*), *stroli-bătură*, „horă, strigătură“ (obișnuit *struluibătură*, despre — care v. Tikin, s. v.) etc. *strulubatură*

Scrisă cu entusiasm tineresc, dar și cu maturitate de spirit și destul simț critic, teza de doctorat a d-lui Tache Papahagi face cinste școalei d-lui O. Densusianu.

V. Bogrea

Cântece

Mor, mândruță, și m'aprint
Când te văd pe drum trecând
Și din mână pălăind
Și din poale vânt făcând...
Nu-s eu slobod să te prind!
Să-ți cuprind doar mijlocelul..
Cum cuprinde lupul mielul!

*
Foaie verde, foaie lată,
Nu stă lumea într'o fată!
Fata-i doară ca o floare,
Crește colo'n strat la soare

Și mai crește
Și'nflorește...

Foaie verde de bujor,
Da stă lumea'ntr'un fecior!
Că fecioru-i grădinar,
Are flori și mici și mari...
Când se bagă în grădină
Toate florile-i se'nchină;
El se uită pela toate
Și mai smulge... cât socoate...
Culese din Marginea, Jud. Ră-
dăuți de

Dimitrie Dan

Sameni, bade, mac în paie
Să răsară făr' de ploaie?
Și să facă bubușie

Ca să-ți fiu nevestă ție!...

* * *
Cătu-i lumea și pământul

Nu te ia cine ți-i gândul,
Da te ia cine ți-i partea
Și-ți mănâncă sănătatea . . .

Auzite în Mitocul-Adâncatei,
Jud. Dorohoi de

Petru Iroaie

Și mă duc, pe drum mă duc
Bătrânețele m' ajung...
Bătrânețe cu slăbie,
Ce-mi picați năpaste mie?!...
Tinerețe, haine scumpe,
V'aș purta și nu v'aș rumpe! *)
Frumușel v'am mai purtat
Prea degrab' fața v'ați dat...

Binele meu din fetie
Nu-i prifesâr să mni-l scrie,
Nice preut să-l cetească,
Nici inimă să-l tocmească...

Din Mitocul-Dragomirnei,

Jud. Suceava auzite de

Alex. Gh. Morariu

Multe și mărunte . . .

„Părerii“ ale maistrului Enescu despre muzica noastră populară!... — Atât de utila broșură *George Enescu, Date critice și biografice adunate de Maximilian Costin*, Timișoara »Cartea Românească« reproduce (cu chiar eticheta primordială: *Enescu despre muzica românească*) articolul apărut în rev. „Muzica“ An. III 1921, 115, și articol care, chipurile, ne comunica unele părerii ale lui G. Enescu despre muzica noastră populară, arătând d. p. că: 1) „Muzica românească e complexă foarte întunecată, încă în fașe. ¹⁾ E o compoziție din muzica arabă, slavă și ungară, posedând însă și o atmosferă proprie ce n'o găsești în muzica altor popoare... În Muntenia muzica e mai mult ungurească... Din toate aceste dialecte muzicale izvorește însă o individualitate proprie...; multe din jocuri sânt rusești și grecești.“ 2) »Forma muzicală ce se potrivește muzicii românești, e cea repsodică« — Va să zică nu d. p. și cea simfonică!

Dar, un foarte vajnic *dar*: Enescu ni-i recomandă drept izvor de muzică populară *românească* pe lăutarii *țigani* (!), zicând: „Lor, țăganilor, să le mulțumim că ne-au păstrat muzica, această comoară...; numai dâșii ²⁾ ne-au desgropat-o, au trecut-o și dat-o în păstrare din tată în fiu...“

*) La fel cântecul din „Făt-Frumos“ An. I 1926, 118.

1) ?????!!!!

2) ?????????!!!!!!

Iată deci muzica populară românească în concepție Enesciană — dacă aceste „păreri“ debitate întâi în „Muzica“ iar acum reeditate în broșura publicată de Dl M. Costin, or fi fiind cu adevărat ale lui Enescu!

Facem abstracție de faptul că chiar comilitonul lui Enescu, d.N. Caravia (în „Muzica“ An. II 1919 — 1920, 106) știa să reducă importanța muzicii lăutărești la rolul ei adevărat, vorbind de „cântecele populare (în stare primitivă iar nu în halul de denaturare la care au adus-o lăutarii)“ — și ne îndreptăm acum într-un valorificare a muzicii noastre populare către autorități mai competente (accentuăm: *mai competente*, fiindcă ne-au dat dovezi de competență!) decât este acel „Enescu“ din „Muzica“ 1921 sau chiar decât este d-l N. Caravia și atâția alții!...

Distinsul muzician ungar Béla Bartók, distins și ca muzician folclorist, el culegătorul a cam 3.000 de cântece populare ungurești și a 371 cântece pop. românești (publicate de Academia Română) și el, autorul recentului studiu (accentuăm *studiu*; deci nu numai culegere de material!) *Volksmusik der Rumänen von Maramureș*, München 1923, stabilia în articolul *Oobservări despre muzica populară românească* din „Convorbiri literare“ An. 48, 1914, pag. 703 ș. u.: „Cu lăutarii țigani numai în necesitate extremă putem sta de vorbă, și chiar atunci într-un cât se poate, numai cu privire la muzica de dans, pentru că aceștia toate melodiile le întortochează, le schimbă ritmul în țigănește, melodiile auzite în alte ținuturi ori pe la case domnești le duc între popor, cu un cuvânt, strică stilul muzicii cu adevărat poporală“ (Conv. lit. 1914, 706).

Enescu (sau poate numai „Enescu“!) mai pomenia și de-o influență ungurească în cântecul popular moldovenesc... Și ne amintim de reproșul administrat de un oarecare critic colecției Bihorene a lui Bartók, că aceste melodii pop. rom. nu pot fi autentice, fiindcă „influența ungurească în părțile Bihorului a fost copleșitoare asupra caracterului muzicii românești“ („Conv. lit.“ 1914, 707 — 708). Profesorul Bartók stigmatizează această aserțiune drept ignoranță, declarând că piesele citate de criticul său nu vădese „nici cea mai mică urmă de influență maghiară“ (ibid. 708) și adăugând, el Ungurul și el culegătorul a 3.000 de cântece pop. ungurești, că muzica pop. rom. din Bihor „este poate cea mai minunată muzică poporală pe întreg teritoriul Ungariei“ (ibid. 707) !!!...

Dar precizarea *științifică* a maestrului Dr. Otto Böckel! Stabilia doară acest O. Böckel în temeinica sa *Psychologie der Volksdichtung* 1906, 82 (operă rod. al unei întregi vieți de om — un „Lebenswerk“ îi zice prefața autorului — și nu al capriciului câtorva clipe de superficială criticomanie!) că pretutindene în lume, cel care creiază, și-l crește, și-l păstrează cântecul popular, e înainte de toate țăranul: „Den Mittelpunkt des Gesangslebens der Naturvölker bildet überall der Bauernstand, das Landvolk“. Deci nu lăutarul țigan!... Și cam la fel preciza și la noi anonimul autor al cumintelui articol *Cum nu trebuie să se culeagă materialul folkloric* din „Noua Revistă Română“ vol. IV 1901, 24 ș. u. că țărani sunt „singurii“³⁾ depozitarii cărora trebuie să ne adresăm în materie de folklor“ (ibid. 27).

Adevăratul cântec popular e deci cântecul care-și spune aleanul în cine știe ce fund de codri și de munți, unde nici răsunet de sbârânit lăutăresc nu pătrunde! Și atunci.... perspectiva se cam schimbă... și pentru acel „Enescu“ și pentru alțișori teoreticieni... Până ce viitorul nostru Grieg românesc ne va aduce dovada efectivă: Simfonia românească!

Iar biata aceasta de poveste a *vorbelor deșerte* rămâne doar să ne aducă aminte de o analogie. La fel ca Enescul revistei „Muzica“, purcedea și fie-iertatul Al. Antemireanu (cu articolul *Simțul artei la Români* din „Noua Revistă Română“ vol. I 1890, 254 ș. u.) dela muzicanții *țigani* ca depozitari ai poeziei populare, preconizând (pag. 258): „Căci țiganii lăutari în primul rând au fost pentru noi depozitarii poeziei populare. Cine ne spune că trei sferturi din ce găsim bun în poezia populară nu se datoresc lor? Noi, contrar celor ce odată am cetit scris în *Revista Nouă*, credem nu numai că țiganii n’au corupt poezia populară, dar i-au dat un lustru pe care nu o avea mai nainte“... Și ajungea apoi bietul Al. Antemireanu la strășnicoasele sale concluzii: „...toată literatura noastră populară n’are decât o valoare mediocră pentru artă și e lipsită de concepțiile și de calitățile formale ale expresiei, calități cari caracterizează o operă de artă. Vreme de veacuri, poporul nostru n’a avut un singur geniu rustic, care să creeze ceva mare, original, nemuritor. El s’a învățit mereu în plângerile lui somnolente, în prozaismul unei vieți lipsite de avânt“. (256) — și: „În regulă generală, poezia noastră populară

1) Indreptăm : nu „singurii“ ci „mai ales“!

e o proză searbădă, provocată de un sentiment palid, incapabil de a crea ceva mare și durabil, în domeniul artei" (260)!

Deschizi cogemitele volum de *Poezii populare române* al acelui G. Dem. Teodorescu care „scrie sub dictarea Șolcanului, *lăutarul Brăilei*" (Iorga, *Balada populară românească* 15) și, dând peste floricele de cântece ca acestea datorite lui chiar Petrea Crețu Șolcanu:

„Aseara pe lângă mine
Trăsei plapăma mai bine,
Unde trăgeam plapăma
Credeam că ești dumnia-ta..."

(G. Dem. Teodorescu 303)

sau:

„Dragile fetițele
Mi-au tocat paralele
M'au băut și m'au mâncat
Ca scândura m'au lăsat" (ibid. 306)

— prinzi a-l înțelege și pe „Enescu" și pe Antemireanu și...și pe Lovinescu (*Poezia*¹⁾ *populară* în *Critice* vol. IV 1920) — care Lovinescu (ibid. 136) e totuși în drept să protesteze împotriva îngrămadirilor de „maculatură populară" din „zecile de volume de vulgarități lăutărești", — deci *lăutărești!*...

Și cu această înțelegere, îl așteptăm pe viitorul nostru Edvard Hagerup Grieg, care ne va da nu numai genul minor al rapsodiei (așa cum ni l-a dat Enescu din elemente... mai lăutărești!...) ci și culminația *Simfoniei românești!!!!*...

* * *

Bietele noastre reviste! — ...Sânt cu adevărat și de atâtea ori, așa cum ni le înfățișează d. Gabriel Drăgan în „Freamătul" (Focșani) An. II 1927, 35: „Revistele românești de azi sunt monopoluri; numai patronii au dreptul nemuritor să-și trâmbițeze marfa pe tarabă. Publicații sunt multe, unele anemice, moarte înainte de a muri; fără să aducă o pagină în istoria literaturii, sunt isvorâte mai ales din cauza exclusivismului, a ambițiilor personale, și puține din afirmarea unui ideal fără substraturi..."

Leca Morariu

¹⁾ Iarăși „poezia" — unde de fapt există *numai*, dar absolut numai un cântec popular, o *melopeie* populară, încheagată în chip nedesagregabil din *melodie* și *text* sau cel mult un recitativ popular (Plugușorul, strigături, etc.)!

PENTRU CARTEA ISTRO-ROMÂNEASCĂ!

(Listă permanentă de subscripție)

Pentru tipărirea Cărții Istro-Românești (vezi „Făt-Frumos“ 1927, pag. 6) au mai sosit până acum următoarele daruri: câte 1.000 Lei dela d. *Dr. Teofil Lupu*, director de spital și fost senator, Suceava și dela d. *Dr. Aurel Morariu*, avocat și fost deputat, Cernăuți; 500 Lei dela d. *Dr. Iosif Popovici*, prof. univ. Cluj; 400 lei dela „*Liga Culturală*“ secția Suceavă; 300 lei dela d. *Căpitan Eugen Pohontu*, Cernăuți; 200 lei dela d. *Laur Gârbu* profesor, Cernăuți; câte 100 lei dela d. *Dr. Corneliu Gheorghian*, președ. la Curtea de Apel, Cernăuți și dela d-l *Traian Ilcău*, direct. internat. „*Meseriașul român*“ Cernăuți; câte 50 lei dela d. *Axentie Bilețchi* – *Oprîșanu*, brigadir silvic în Brodina, Bucovina, dl. *Gheorghe Potra*, București și d. *Alexandru Șotropa*, maistru-tâmplar, Suceava. — Fondul „*Cartea Istro-Românească*“ (Carnet de depuneri Nr. 671 dela Banca Suceveană, Suceava) s'a ridicat deci la suma de 4.750 lei.

Darurile menite acestui fond se vor adresa revistei „*Făt-Frumos*“ Suceava, Spital, iar numele ctitorilor vor fi publicate în această listă permanentă.

De-ale Administrației

Ctitorii noștri. — Revista noastră a mai primit următoarele daruri: **500 lei** dela d. *Dr. Octavian Gheorghian*, profesor și medic, Cernăuți; **400 lei** dela d. *Dr. Vasile Lăichiță*, prof. univ., Cernăuți; **350 lei** dela d. *Dr. Silviu Dimitrovici*, dir. gen., Cernăuți; câte **150 lei** dela I. P. C. Sa *Constantin Morariu*, consilier consistorial, Cernăuți, dela d. *Dr. Corneliu Gheorghian*, președ. la Curtea de Apel, Cernăuți și dela d. *Constantin (Taniu) Dracinschi* Cernăuți; **100 lei** dela d. *Gh. T. Kirileanu*, direct. bibliotecii regale, București; câte **50 lei** dela d. *Dimitrie Cojocariu*, avocat și fost prefect, Suceava și dela d. *căpitan V. Șerbănescu*, Cernăuți. — Mulțumiri cordiale!

Apare tot la două luni

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

SUCEAVA, Spital

ABONAMENTUL (achitat numai anticipativ):

În Țară 150 lei pe an

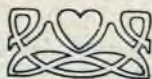
În Străinătate 600 lei pe an

Colaboratorii plătesc*) numai 100 lei pe an.

CUPRINSUL :

D. Furtună	Creangă inedit (O scrisoare a sa din 1862).
V. Bogrea	Mors (versuri)
Al. I. Zirra	Despre muzica populară ..
G. Voevidca	Seceriș (versuri)
Chr. Geagea	Meimurieta turțească (în dialect aromân)
Cântece haiducești	culese de Ax. Bilețchi-Oprișanu și Leca Morariu
Leca Morariu	Furtună în luna Mai (traducere)
Strigături	culese de Gavril Nistor, H. Mihaiescu, L. Costin și Leca Morariu
Leca Morariu	La stâna lui G. Crețu
Vorbe adânci	culese de P. Iroaie
V. Bogrea	Răbojul cărților
Cântece	culese de Dim. Dan, P. Iroaie și Alex. Gh. Morariu
Leca Morariu	Multe și mărunte....
Pentru Cartea Istro-românească;	De-ale Administrației; Bibliografie.

*) Le atragem însă atenția că mai sânt și reviste cari își plătesc colaboratorii!

Bibliografie

Cărți

- R. Căndea, *Biserica ardeleană în anii 1916—1918*, Cernăuți 1926
R. Căndea, *Arhimandritul Clement C. Popovici*, Cernăuți 1926
R. Căndea, *Sfârșitul unei ireligiozități: al marxismului*, Cernăuți 1926
V. Grecu, *Din frumusețile vechilor noastre biserici*, Cernăuți 1926
T. Balan, *Țara Sepenicului*, Cernăuți 1926
T. Balan, *Nouă documente privitoare la familia Hăjdău*, Cernăuți 1926
T. Balan, *Arcășiile din Bucovina*, Cernăuți 1926
Preotul Const. Morariu, *Cetiți, cetiți ce poate credința în Dumnezeu* ed. a 2-a, Cernăuți 1927
Artur Gorovei, *Un mănunchiu de documente cu privire la Unirea Principatelor* Cernăuți 1926.
Leca Morariu, *Istro-Români*, (cu 6 ilustrații), Cernăuți 1927
N. Drăganu, *Etimologii* (Extras din Dacoromania IV) Cluj 1926
Alexie Procopovici, *Recenzii* (Extras din Dacoromania IV) Cluj 1926
N. Drăganu, *George Coșbuc la liceul din Năsăud....* Bistrița (1927)
E. Lovinescu, *Viața dublă* (Roman), București 1927
N. Petrașcu, *D. C. Ollănescu (Ascanio)*, București 1926
G. Vâlsan, *Harta Moldovei de Dimitrie Cantemir*, București 1926
Fl. Cristescu, *Firicel voinicul*, București (1926)
P. Dulfu, *Povestea lui Făt-frumos* ed. a VI-a, București (1926).
G. Oprescu, *Țările române văzute de artiști francezi*, București „Cultura Națională”
Charles Bally, *Le langage et la vie*, Paris 1926

Buletine, Reviste, Ziare...

- Dacoromania*, Buletinul Muzeului limbii române condus de S. Pușcariu An. IV, Partea întâia: *Studii*, Cluj 1927 (cu studii de S. Pușcariu, Al. Procopovici, G. Oprescu, N. Drăganu, V. Bogrea, Th. Capidan, C. Lacea, G. Giuglea, V. Bologa, C. Diclescu și G. D. Serra).
»*Junimea literară*» Cernăuți, An. XVI 1927 Nr. 1—2.
»*Candela*» Revistă teologică Cernăuți, An XXXVIII 1927 Nr. 1—2.
»*Urxica*», »Revistă umoristică, satirică și de...spirit» Cernăuți An. I 1927 Nr. 1 (splendid ilustrată; cu realizări umoristice de durată nu numai efemeră).
»*Floarea Soarelui*» București An. I 1927 No. 2.
Almanahul aromănesc »Frățil'ia» pe anul 1927. (În N-rul viitor continuarea periodicelor).